

RAPPORT 2019:23

Förstudie inför översyn och utveckling av Boverkets vägledning om kontrollplan enligt PBL

Boverket

Titel: Förstudie inför översyn och utveckling av Boverkets vägledning
om kontrollplan enligt PBL

Rapportnummer: 2019:23

Utgivare: Boverket, oktober, 2019

Upplaga: 50 ex

Tryck: Boverket, Karlskrona

ISBN tryck: 978-91-7563-668-9

ISBN pdf: 978-91-7563-669-6

Diarienummer: 4756/2016

Rapporten kan beställas från Boverket.

Webbplats: www.boverket.se/publikationer

E-post: publikationsservice@boverket.se

Telefon: 0455-35 30 00

Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Inför det fortsatta arbetet inom PBL kompetens med kompetensinsatser riktade mot byggnadsinspektörer¹, kontrollansvariga och byggherrar efterfrågas av många tillämpare ytterligare vägledning inom områdena kontrollplan och kontrollansvarig. En förstudie har därför genomförts för att klargöra Boverkets syn på kontrollplan, den kontrollansvariges roll och i dialog med byggnadsinspektörer, kontrollansvariga, byggherrar och certifieringsorgan se hur vi bäst möter deras behov av vägledning.

Förstudien har bedrivits inom ramen för PBL kompetens och beställare av förstudien är Viveka Zetterberg. Arbetsgruppen har utgjorts av Jonas Fränne (projektledare), Anders Larsson och Mats Sjökvist. En intern referensgrupp har medverkat bestående av Martin Lindholm, Ingela Folkesson, Lars Brask och Thomas Norman (fram till siste mars 2019). Utöver detta har diskussioner förts med olika berörda inom Boverket.

Karlskrona september 2019

Maria Petersson
Uppdragsägare

¹ I rapporten används begreppet byggnadsinspektör för de kommunala tjänstemän som handlägger byggprocessen inom plan- och bygglagen.

Innehåll

1 Sammanfattning	5
1.1 Identifierade utvecklingsområden	5
1.2 Hur tas detta vidare?	5
2 Inledning	7
2.1 Syfte och mål.....	7
2.2 Bakgrund	7
2.3 Avgränsningar	7
3 Metod för behovskartläggning	8
3.1 Slutsatser från Förstudie kontrollplan (Boverket 2014).....	8
3.2 Slutsatser från Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn (Boverket 2018).....	10
3.3 Möten med byggnadsinspektörer, kontrollansvariga, byggherrar och certifieringsorgan samt enkätundersökning	10
4 Resultat och slutsatser	11
4.1 Vad är huvudproblematiken vid tillämpningen idag?	11
4.2 Utvecklingsområden för Boverkets vägledning.....	11
4.3 Byggherrens ansvar för kontrollen av genomförandet (10 kap. 5 §) samt byggnadsnämndens roll	12
4.4 Kontrollplan (10 kap. 6-8 §§).....	15
4.5 Kontrollansvariga (10 kap. 9-11 §§).....	26
4.6 Övriga behov av vägledning.....	30
5 Hur tas detta vidare?	32
5.1 Utveckla vägledningen.....	32
5.2 Överväg behovet av föreskrifter	33
Bilaga 1: Förslag till struktur för kontrollpunkter i kontrollplan PBL34	

1 Sammanfattning

1.1 Identifierade utvecklingsområden

Vi har i behovskartläggningen konstaterat att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning inom följande områden.

- Roller och ansvar
 - Allmänt om roller och ansvar i byggprocessen
 - Byggherrens roll och ansvar
 - Byggnadsnämndens roll och ansvar
 - Kontrollansvariges roll och ansvar
- Kontrollplan
 - Kontrollplanens innehåll
 - Innebörden av att kontrollplanen "på ett ändamålsenligt sätt ska säkerställa att alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls"
 - Innebörden av att "kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs"
 - Kritiska moment – vilket underlag krävs och hur görs bedömningen
 - Skäl till att en kontrollplan inte kan fastställas
- Begrepp
 - Byggherrens dokumenterade egenkontroll
- Övrigt
 - Det har även identifierats några övriga behov av vägledning som listas avslutningsvis.

1.2 Hur tas detta vidare?

Mot bakgrund av behovskartläggningen föreslås att Boverket ska utveckla vägledningen på PBL kunskapsbanken med processbeskrivningar (guider), illustrationer, konkreta exempel samt ytterligare förtydliganden inom de områden som framgår av slutsatserna i kapitel 4.

Boverket bör också överväga behovet av föreskrifter, främst avseende riskbedömning utifrån den process som föreslagits i avsnittet ”Kritiska moment – vilket underlag krävs och hur görs bedömningen”.

2 Inledning

2.1 Syfte och mål

Syftet med en översyn och utveckling av Boverkets vägledning på PBL kunskapsbanken om kontrollplan enligt PBL och den kontrollansvariges roll är att – inom ramen för nuvarande lagstiftning – bidra till att arbetet med kontrollsystelet effektiviseras. Resurser ska läggas på rätt saker så att kontrollsystelet bidrar till att minska förekomsten av fel, brister och skador.

Målsättningen är att utifrån de behov som framkommit i förstudien påbörja en översyn och utveckling av Boverkets vägledning. I detta arbete ingår också att ta ställning till om det finns anledning att påbörja ett arbete med att ta fram föreskrifter.

2.2 Bakgrund

Dagens lagstiftning infördes i plan- och bygglagen 2011. Boverket genomförde under 2014 en förstudie om kontrollplan där ett stort antal kontrollplaner gicks igenom. Förstudien pekade på olika brister i tillämpningen och behov av ytterligare vägledning.

I Boverkets utredning "Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn" från 2018 påpekades från flera håll i branschen att egenkontroller enligt PBL betraktades som helt verkningslösa för att bidra till kvalitet.

Inför det fortsatta arbetet inom PBL kompetens, med kompetensinsatser riktade både mot byggnadsinspektörer, KA och byggherrar efterfrågas av många tillämpare ytterligare vägledning inom områdena kontrollplan och kontrollansvarig (KA). Denna förstudie har genomförts för att klargöra Boverkets syn på kontrollplan, KA-roll och för att i dialog med byggnadsinspektörer, kontrollansvariga, byggherrar och certifieringsorgan se hur vi bäst möter deras behov av vägledning.

2.3 Avgränsningar

Förstudien är begränsad till att endast omfatta behov av vägledning inom ramen för nuvarande lagstiftning. I uppdraget ingår inte att föreslå ändringar i PBL.

3 Metod för behovskartläggning

För att komma fram till vilka områden av Boverkets befintliga vägledning som behöver utvecklas, främst avseende kontrollplan PBL och kontrollansvariges roll, har vi genomfört en behovskartläggning.

Kartläggningen har skett genom

- att ta del av de tidigare rapporterna Förstudie kontrollplan (Boverket 2014) och Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn (Boverket 2018).
- fysiska möten med byggnadsinspektörer, kontrollansvariga, byggherrar och certifieringsorgan samt en enkätundersökning riktad till deltagarna vid dessa möten.

I förstudien har även en intern referensgrupp på Boverket ingått bestående av PBL-sakkunniga jurister och tidigare byggnadsinspektörer. Referensgruppen har deltagit på möten med externa aktörer och i interna avstämningar. Gruppen har bestått av Ingela Folkesson, Martin Lindholm, Lars Brask och Thomas Norman (fram till siste mars 2019).

3.1 Slutsatser från Förstudie kontrollplan (Boverket 2014)

I samband med en tidigare förstudie, som Boverket genomförde 2014, gick Boverket igenom 171 kontrollplaner fastställda under 2012 i åtta kommuner i södra och mellersta Sverige samt södra Norrland. Många kontrollplaner visade sig vara bristfälliga på så vis att de inte motsvarade den nya plan- och bygglagstiftningens krav. Det visade sig också att många kontrollplaner innehöll kontrollpunkter som inte hörde hemma i en kontrollplan.

Det framfördes också att begreppet ”egenkontroll” är problematiskt.

Det fanns även synpunkter på kontrollplanens värde.

- ”Kommunerna uppger att den kontrollansvarige ofta översätter byggherrens och entreprenörens kontrollpunkter till kontrollpunkter enligt PBL”
- Kontrollplanerna ”bockas av efteråt” och upplevs som ett ”onödigt, tidskrävande och dyrt pappersarbete som inte hindrar fusk i branschen eller att vissa byggfel uppstår”

- ”Såväl de kontrollansvariga som byggbranschen uppger att det inte finns någon spårbarhet i dagens system. Ofta finns bara en signatur på att en kontroll genomförts, men man vet inte vem som signerat och hur kontrollen har genomförts”.

I rapporten Förstudie kontrollplan (Boverket 2014) framkom uttryckliga behov av vägledning och allmänna råd. Följande slutsatser redovisades.

”Det råder bristande kunskap om gällande regelverk hos samtliga parter i processen. Regelverket upplevs som svåröverskådligt och snårigt med krav på att läsa på flera olika ställen samtidigt för att förstå reglerna (PBL, PBF, BBR, EKS och eurokoder). Tydligare vägledning från myndigheterna efterfrågas. Otydligheter och ett svåröverblickbart system medför att olika krav ställs på kontrollplaner, vilket leder till oförutsägbarhet för byggherrarna. Parterna i processen har uppgett att de saknar konkret vägledning i klarspråk. Några av de områden där vägledning behövs som har pekats ut är:

- Utstakning
- Anmälningar till byggnadsnämnden
- Anpassning av kontrollplanen till det enskilda objektet
- Hantering av bestyrkanden
- Att intyg ska ses som verifiering av kontroll
- Skillnaden i kontrollplanen från mycket enkla till mycket komplicerade byggen
- Begreppsförvirringen om egenkontroll

Aktörerna i byggprocessen har efterlyst allmänna råd inom bland annat följande områden.

- När och att byggnadsnämnden bör göra arbetsplatsbesök
- Kunskapsuppbyggande och erfarenhetsöverföring genom arbetsplatsbesök för alla parter
- Behov av ritningar och andra handlingar för att identifiera kritiska moment
- Projektering samt material- och leveranskontroller i kontrollplanen
- Kontrollpunkternas ordning i kontrollplanen
- Hantering av avvikelser”

Vissa av dessa vägledningsbehov har inarbetats i dagens vägledning på PBL kunskapsbanken, medan vissa delar fortfarande upplevs som otydliga.

3.2 Slutsatser från Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn (Boverket 2018)

I rapporten "Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn" från 2018 påpekades från flera håll i branschen att egenkontroller enligt PBL betraktades som helt verkningslösa för att bidra till kvalitet.

I en bilaga till rapporten som togs fram av Sweco framkommer att "Egenkontroller bedöms som sannolikt verkningslösa. Alltför ofta bevittnas att signeringarna är rena efterhandskonstruktioner och sannolikt utförd av en och samma arbetsledare och inte av olika yrkesarbetare. Det har även framkommit under samtalen att bland vissa mindre byggare är kunskaperna kring kontrollplan, egenkontroller eller arbetsberedningar mer begränsad."

3.3 Möten med byggnadsinspektörer, kontrollansvariga, byggherrar och certifieringsorgan samt enkätundersökning

Under förstudien genomfördes tre möten i Stockholm och Karlskrona med sammanlagt 35 byggnadsinspektörer, kontrollansvariga, byggherrar och en representant för ett certifieringsorgan.

Genom mötena identifierades ett antal områden som skulle behöva utvecklas i Boverkets vägledning på PBL kunskapsbanken.

Slutsatserna från mötena kring utvecklingsbehov av Boverkets vägledning på PBL kunskapsbanken bekräftades genom enkätsvar från deltagarna. Enkäten besvarades av 31 av 35 tillfrågade. Resultaten och slutsatserna som framkom vid dessa möten och i enkätundersökningen redovisas i kapitel 4 "Resultat och slutsatser".

4 Resultat och slutsatser

4.1 Vad är huvudproblematiken vid tillämpningen idag?

Det huvudsakliga problemet vid tillämpningen av dagens system är otydlighet kring de olika aktörernas roller och ansvar. Osäkerhet kring kontrollplanens omfattning och innehåll är också ett problem som framkommit. Det finns även centrala begrepp som behöver klargöras.

4.2 Utvecklingsområden för Boverkets vägledning

Vi har utifrån slutsatser i tidigare studier, samt på grundval av de diskussioner som förts och de enkätsvar som inkommit, konstaterat att det finns behov av att se över, utveckla och förtydliga Boverkets vägledning inom följande områden.

4.2.1 Roller och ansvar

- Allmänt om roller och ansvar i byggprocessen
- Byggherrens roll och ansvar
- Byggnadsnämndens roll och ansvar
- Kontrollansvariges roll och ansvar

4.2.2 Kontrollplan

- Kontrollplanens innehåll
- Innebörden av att kontrollplanen "på ett ändamålsenligt sätt ska säkerställa att alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls"
- Innebörden av att "kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs"
- Kritiska moment – vilket underlag krävs och hur görs bedömningen
- Skäl till att en kontrollplan inte kan fastställas

4.2.3 Begrepp

- Byggherrens egenkontroll

4.2.3 Övrigt

- Det har även identifierats några övriga behov av vägledning som listas avslutningsvis.

4.3 Byggherrens ansvar för kontrollen av genomförandet (10 kap. 5 §) samt byggnadsnämndens roll

5 § Byggherren ska se till att varje bygg-, rivnings- och markåtgärd som byggherren utför eller låter utföra genomförs i enlighet med de krav som gäller för åtgärden enligt denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. Om åtgärden är lov- eller anmälningspliktig, ska byggherren se till att den kontrolleras enligt den kontrollplan som byggnadsnämnden fastställer i startbeskedet.

4.3.1 Vad är byggherrens roll och ansvar i byggprocessen?

4.3.1.1 Resultat från behovskartläggning

Vid samtalen framkom att förstagångs- och sällanbyggare har väldigt liten kunskap om vad byggherrens ansvar innebär. Detta gäller inte minst byggherrens odelade ansvar för att tekniska egenskapskrav uppfylls och för kontrollen av detta. Ansvaret gäller såväl projektering som utförande.

Byggherreutbildningar och kompetensinsatser riktade till byggherrar efterfrågas. Vid myndighetskontakter med byggherrar vore det värdefullt att kunna hänvisa till en länk på Boverkets webbplats där byggherren kan få samlad information om sitt ansvar.

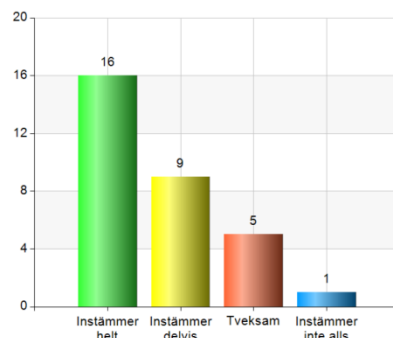
I vår enkätundersökning framkom att 80,6 % av respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende byggherrens roll och ansvar. 16,1 % var tveksamma och 3,2 % instämde inte alls. En av kommentarerna som lämnades pekade på att ansvaret inte kan bli tydligare och därför inte behöver förtydligas ytterligare.

”Det enda jag inte tror behöver förtydligas är byggherrens ansvar, eftersom att det inte går att förtydliga mer. Vilket ord är bättre än ytterst?”

2) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning särskilt avseende byggherrens roll och ansvar?

Namn	Antal	%
Instämmer helt	16	51,6
Instämmer delvis	9	29
Tveksam	5	16,1
Instämmer inte alls	1	3,2
Total	31	100

Svarsfrekvens
100% (31/31)

4.3.1.2 Förstudiens bedömning

Problemet är främst att många förstagångs- och sällanbygggherrar inte är medvetna om sitt ansvar. Utöver vägledning behöver Boverket även verka för att detta blir mer känt hos berörda aktörer. Exempelvis i form av informationsmaterial som kommuner och kontrollansvariga kan använda i kontakter med bygggherrar.

Det är viktigt att byggherren kommunicerar kontrollpunkterna i kontrollplan PBL till utföraren och säkerställer att utförandet av kontrollerna ingår i de civilrättsliga avtal som upprättas.

”Entreprenadjuridiken med de allmänna avtalsbestämmelserna AB 04 och ABT 06 m.fl. standardavtal innehåller regler om olika kontroller och besiktningar som gäller parterna emellan. Om kontrollplanen är förankrad i kontraktshandlingarna mellan byggherren och entreprenörerna bör kunna utredas vid det tekniska samrådet. En sådan genomgång skulle kunna bidra till att egenkontrollen i kontrollplanen verkligen genomförs. Det skulle dessutom innebära att kontrollpunkterna i kontrollplanen kommer att omfattas av de besiktningar som ändå är avtalade mellan parterna. Detta skulle ytterligare förstärka effekten av kontrollsystemet.”

(prop. 2009/10:170 sidan 303)

4.3.1.3 Slutsats

Utveckla vägledningen om byggherrens roll och ansvar så att den blir enkel att ta till sig och förstå för förstagångs- och sällanbygggherrar.

Ta fram särskilda kompetensinsatser riktade till bygggherrar om byggherrens roll och ansvar.

4.3.2 Vad är byggnadsnämndens roll och ansvar i byggprocessen?

4.3.2.1 Resultat från behovskartläggning

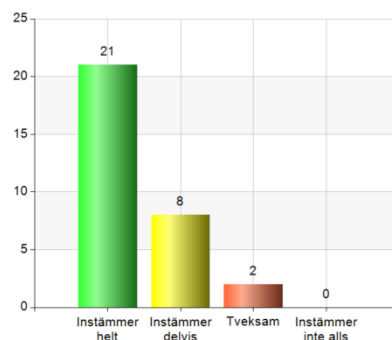
I Boverkets vägledning på PBL kunskapsbanken finns allmänt hållen vägledning om byggnadsnämndens roll och ansvar. Vid samtalen efterfrågades mer specifik vägledning om byggnadsinspektörens roll och ansvar.

I vår enkätundersökning framkom att 93,5 % av respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende byggnadsinspektörens roll och ansvar i byggprocessen.

3) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning särskilt avseende byggnadsinspektörens roll och ansvar?

Namn	Antal	%
Instämmer helt	21	67,7
Instämmer delvis	8	25,8
Tveksam	2	6,5
Instämmer inte alls	0	0
Total	31	100

Svarsfrekvens
100% (31/31)

4.3.2.2 Förstudiens bedömning

Byggnadsnämnden delegerar vanligen myndighetsutövningen i byggprocessfrågor enligt PBL till en tjänsteman, ofta kallad byggnadsinspektör. Fortsättningsvis nyttjas den i PBL använda benämningen byggnadsnämnd i denna rapport.

Byggnadsnämnden fråntar inte byggherren något ansvar för att de tekniska egenskapskraven uppfylls – det är alltid byggherren som har det odelade ansvaret för att dessa. Eftersom det finns ett behov av klargörande bör detta utvecklas i Boverkets vägledning.

Inför startbeskedet ska byggnadsnämnden bedöma om projektet kan antas komma att uppfylla byggreglerna. Det handlar inte om en fullständig kontroll av alla detaljer, med andra ord behöver inte alla handlingar detaljgranskas.

Under genomförandeskedet, från det att startbesked lämnats fram till att slutbesked ges, ska byggnadsnämnden ingripa om den får indikationer på felaktigheter. Sådana indikationer kan exempelvis erhållas vid ett arbetsplatsbesök eller om den kontrollansvarige meddelar byggnadsnämnden om avvikelser från byggreglerna.

4.3.2.3 Slutsats

Utveckla vägledningen avseende byggnadsnämndens roll och ansvar under byggprocessen.

4.3.3 Allmänt om roller och ansvar i byggprocessen

4.3.3.1 Resultat från behovskartläggning

I diskussionerna lyftes allmänt behovet av en övergripande väglednings-text om roller och ansvar i byggprocessen och hur aktörerna förhåller sig

till varandra. En av kommentarerna som lämnades i enkätundersökningen underströk detta.

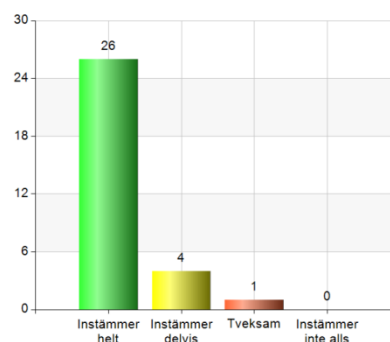
”Det skulle underlätta att även utveckla och förtydliga olika roller i förhållande till varandra. Vilka skyldigheter har exempelvis en kontrollansvarig gentemot byggherren, byggnadsnämnden, entreprenörerna.”

I vår enkätundersökning framkom att 96,8 % av respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning allmänt avseende roller och ansvar i byggprocessen.

1) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning allmänt avseende roller och ansvar i byggprocessen?

Namn	Antal	%
Instämmer helt	26	83,9
Instämmer delvis	4	12,9
Tveksam	1	3,2
Instämmer inte alls	0	0
Total	31	100

Svarsfrekvens
100% (31/31)

4.3.3.2 Förstudiens bedömning

Det är viktigt att alla berörda i byggprocessen vet vad man har för ansvar och vad man kan förvänta sig av varandra. Därigenom undviks att frågor faller mellan stolarna eller att onödigt dubbelarbete sker. De berörda som avses är närmast byggherrar, kontrollansvariga, byggnadsnämnder, entreprenörer, projektörer och övriga konsulter. Eftersom det finns ett behov av klargörande bör detta utvecklas i Boverkets vägledning.

4.3.3.3 Slutsats

Utveckla vägledningen allmänt om roller och ansvar i byggprocessen och deras inbördes relation.

4.4 Kontrollplan (10 kap. 6-8 §§)

6 § Byggherren ska se till att det finns en plan för kontrollen av en bygg- eller rivningsåtgärd som avses i 3 § (kontrollplan) med uppgifter om

1. vilka kontroller som ska göras och vad kontrollerna ska avse,
2. vem som ska göra kontrollerna,
3. vilka anmälningar som ska göras till byggnadsnämnden,
4. vilka arbetsplatsbesök som byggnadsnämnden bör göra och när besöken bör ske,

5. vilket farligt avfall som rivningsåtgärder kan ge upphov till, och

6. hur farligt avfall och annat avfall ska tas om hand.

7 § Kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs för att på ett ändamålsenligt sätt säkerställa att

1. alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls,
2. förbudet mot förvanskning enligt 8 kap. 13 § följs, och
3. kraven på varsamhet enligt 8 kap. 17 och 18 §§ uppfylls. Lag (2011:335).

8 § Av kontrollplanen ska det framgå i vilken omfattning kontrollen ska utföras

1. inom ramen för byggherrens dokumenterade egenkontroll, eller
2. av någon som har särskild sakkunskap och erfarenhet i fråga om sådana åtgärder som kontrollen avser (sakkunnig) och som kan styrka sin sakkunnighet med ett certifikat som har utfärdats av ett organ som har ackrediterats för detta ändamål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller av någon som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lag (2011:795).

4.4.1 Förslag till kontrollplan ska tas fram av byggherren

4.4.1.1 Resultat från behovskartläggning

Vid samtalen rådde det delade meningar om vem som ska ta fram förslag till kontrollplan och det finns anledning att förtydliga detta. De kontrollansvarigas uppfattning varierar stort beträffande vilken roll man har i den här processen. Vissa kontrollansvariga såg sig som processledare där byggherrens organisation är den som tar fram kontrollpunkterna, medan andra ansåg sig ha ett större ansvar och själva gjorde urvalet av kontrollpunkter.

4.4.1.2 Förstudiens bedömning

Det är i vägledningen viktigt att förtydliga att förslag till kontrollplan ska tas fram av byggherren, som biträds av den kontrollansvarige. Kontrollpunkterna ska identifieras av byggherren och dennes organisation.

Det är i praktiken lämpligt att detta görs av byggherren och dennes organisation (entreprenörer, projektörer och övriga konsulter) med biträde av kontrollansvarig. Byggherrens anlitade projektörer, som också är de som tekniskt beskriver utförandet av byggnaden och har djupgående kunskap om dess komplexitet, har bäst kompetens att föreslå relevanta kontrollpunkter. Det är även lämpligt att rådgöra med byggherrens anlitade entreprenörer vid val av kontrollpunkter, utifrån de erfarenheter de har om problem som kan uppstå vid genomförandet.

För att kunna ta fram förslag till kontrollpunkter krävs det att byggnadens projektering har kommit så långt och nått en sådan detaljeringsgrad som gör att det går att bedöma vilka riskmoment som finns i projektet. Detta gäller för de delar som ska omfattas av startbeskedet.

Byggnadsnämnden kan kräva att kontrollplanen kompletteras med ytterligare kontrollpunkter om det anses nödvändigt för att kunna anta att projektet uppfyller byggreglerna. Byggnadsnämnden kan ställa krav på att viss kontroll utförs av certifierad sakkunnig.

4.4.1.3 Slutsats

Utveckla vägledningen med processbeskrivningar (guider) för att ta fram förslag till kontrollplan, se avsnitt 4.4.3 nedan. Det bör förtydligas ytterligare att det är byggherrens ansvar att ta fram förslag till kontrollplan och att den som är kontrollansvarig ska biträda byggherren med det.

4.4.2 Innebörden av att kontrollplanen på ett ändamålsenligt sätt ska säkerställa att alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls

4.4.2.1 Resultat från behovskartläggning

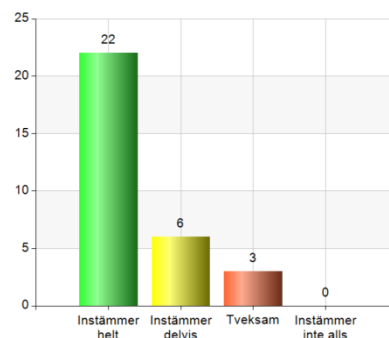
Vid våra samtal framkom att lagens intentioner skulle behöva förtydligas då formuleringen i lagtexten tolkas som väldigt omfattande.

I vår enkätundersökning framkom att 90,3 % av de respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende innebörden av att kontrollplanen "på ett ändamålsenligt sätt ska säkerställa att alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls".

6) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende innebörden av att kontrollplanen "på ett ändamålsenligt sätt ska säkerställa att alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls"?

Namn	Antal	%
Instämmer helt	22	71
Instämmer delvis	6	19,4
Tveksam	3	9,7
Instämmer inte alls	0	0
Total	31	100

Svarsfrekvens
100% (31/31)

4.4.2.2 Förstudiens bedömning

Med ”säkerställa” avses att byggnadsnämnden ska kunna anta att kraven kan komma att uppfyllas. Det handlar inte om att kontrollplanen ska vara heltäckande på något vis, utan kontrollen bör begränsas till ett antal kritiska kontrollpunkter baserade på en riskbedömning.

Det handlar om en rimlig nivå på kontroll för att byggnadsnämnden ska kunna göra bedömningen att byggherren tar sitt byggherreansvar och att projektet kan antas komma att uppfylla byggreglerna. Det handlar inte om en fullständig kontroll av alla detaljer.

4.4.2.3 Slutsats

Utveckla vägledningen om vad det innebär att kontrollplanen "på ett ändamålsenligt sätt ska säkerställa att alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls"

4.4.3 Innebörden av att kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs

”Ett småhus kanske inte behöver ha fler än 20–30 kontrollpunkter enligt plan- och bygglagen även om byggtreprenören kan ha hundratals punkter i den egenkontroll som har avtalats med byggherren. Om man begränsar kontrollpunkterna till de viktigaste momenten, ökar sannolikheten för att kontrollen verkligen blir av, och respekten för kontrollplanen ökar.”

(prop. 2009/10:170 sidan 303)

”Om man begränsar kontrollpunkterna till de viktigaste momenten, ökar sannolikheten för att kontrollen verkligen blir av, och respekten för kontrollplanen ökar.”

(prop. 2009/10:170 sidan 303)

”En kontrollplan förutsätter att man i förväg försöker föreställa sig vilka misslyckanden som kan tänkas uppkomma under byggtiden. Det är alltså fråga om en slags riskbedömning.”

(prop. 2009/10:170 sidan 319)

”Byggherren får tillsammans med den kontrollansvarige ansvara för att de kontrollpunkter som projektören tycker är viktiga ingår i förslaget till kontrollplan.”

(prop. 2009/10:170 sidan 314)

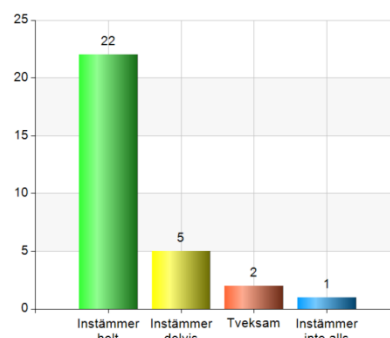
4.4.3.1 Resultat från behovskartläggning

I vår enkätundersökning framkom att 90,0 % av respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende innebörden av att ”kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs”.

5) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende innebörden av att "kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs"?

Namn	Antal	%
Instämmer helt	22	73,3
Instämmer delvis	5	16,7
Tveksam	2	6,7
Instämmer inte alls	1	3,3
Total	30	100

Svarsfrekvens
96,8% (30/31)

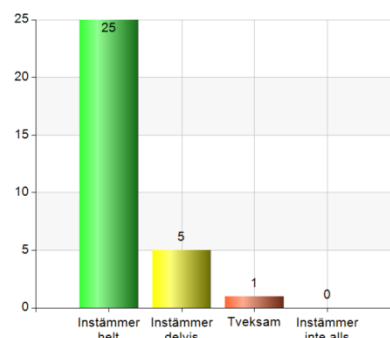
Vid ett möte med kontrollansvariga och byggherrar i Stockholm ansåg deltagarna att det inte var den kontrollansvariges uppgift att göra en bedömning av de kritiska momenten. Dessa ska identifieras av byggherren (byggherrens organisation t.ex. projektörer).

I vår enkätundersökning framkom att 96,8 % av respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende kritiska moment om vilket underlag som krävs och hur bedömningen görs.

7) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende kritiska moment – vilket underlag krävs och hur görs bedömningen?

Namn	Antal	%
Instämmer helt	25	80,6
Instämmer delvis	5	16,1
Tveksam	1	3,2
Instämmer inte alls	0	0
Total	31	100

Svarsfrekvens
100% (31/31)

4.4.3.2 Förstudiens bedömning

Innebörden av att "kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs" framgår inte av lagstiftningen.

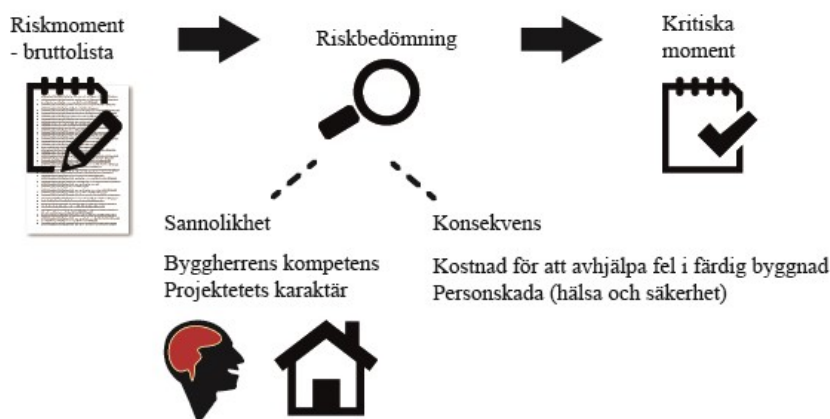
Förstudiens bedömning är att detta innebär att man ska utgå från en riskbedömning och att kontrollpunkterna bör begränsas till de kritiska mo-

menten. Av propositionen framgår att ”Om man begränsar kontrollpunkterna till de viktigaste momenten, ökar sannolikheten för att kontrollen verkligen blir av, och respekten för kontrollplanen ökar”. Genom att göra detta läggs fokus på rätt saker så att kontrollsystelet effektivare bidrar till att regelverket efterlevs. Därmed kan kontrollsystelet också effektivare bidra till att minska förekomsten av fel, brister och skador.

Med risk menar vi här en funktion av sannolikhet och konsekvens.

Det finns flera parametrar som man skulle kunna ta hänsyn till vid riskbedömningen. Boverket bör i sin vägledning utveckla en enkel och praktiskt tillämpbar modell för detta. Det bör även övervägas om Boverket ska ta fram föreskrifter inom området.

Nedanstående bild illustrerar förstudiens förslag till hur processen för riskbedömning skulle kunna gå till.

1. Ta fram en bruttolista med riskmoment där det bedöms vara särskilt svårt att uppfylla regelverket, exempelvis moment som kräver stor noggrannhet vid utförandet. Se avsnitt 4.4.1.
2. Gör en riskbedömning som är anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet. Denna skulle kunna göras utifrån:
 - a. Sannolikhet
 - i. Byggherrens och dennes organisations kompetens
 - ii. Projektets karaktär
 - b. Konsekvens
 - i. Åtgärds kostnad för att uppfylla regelverket i efterhand i färdig byggnad

ii. Personskada (hälsa och säkerhet)

3. Identifiera de kritiska moment som ska ingå i förslaget till kontrollplan PBL, på grundval av bruttolistan och riskbedömningen i punkt 1 och 2.

Det är fullt möjligt att ta med kontrollpunkter för alla tekniska egenskapskrav om det bedöms nödvändigt. Men om man bedömer att riskerna är begränsade kan man helt låta bli att ha med någon kontrollpunkt om ett eller flera tekniska egenskapskrav.

När det gäller *sannolikheten* för att regelverket inte uppfylls anser vi att byggherrens och dennes organisations kompetens och projektets karaktär är de viktigaste parametrarna.

Exempel på vad som ingår i begreppet ”byggherrens och dennes organisations kompetens” är erfarenhet, användning av egenkontrollsystem och kvalitetsledningssystem.

Exempel på vad som ingår i begreppet ”projektets karaktär” är komplexitet, byggnadstyp och avsedd användning, storlek, obeprovade lösningar, entreprenadform och svårighetsgrad av samordning, markförutsättningar och klimatförutsättningar.

Den sammanvägda bedömningen av dessa parametrar resulterar i ett mått på sannolikheten för att regelverket inte uppfylls. Exempelvis ger låg kompetens hos byggherrens organisation i kombination med ett komplext projekt en stor sannolikhet för att regelverket inte uppfylls.

När det gäller *konsekvensen* av att regelverket inte uppfylls anser vi att åtgärdskostnad för att uppfylla regelverket i efterhand i färdig byggnad och personskada (hälsa och säkerhet) är de viktigaste parametrarna.

Den sammanvägda bedömningen av dessa parametrar resulterar i ett mått på konsekvensen av att regelverket inte uppfylls. Exempelvis ger hög åtgärdskostnad för att uppfylla regelverket i efterhand i färdig byggnad och allvarlig personskada (hälsa och säkerhet) stora konsekvenser av att regelverket inte uppfylls.

De olika parametrarna och byggherrens bedömning av dessa bör redovisas i byggherrens förslag till kontrollplan. Det ger en god orientering om projektorganisationens kompetens, projektets karaktär och byggherrens helhetsinsikter om och hantering av projektet. Orienteringen är ett värdefullt stöd för byggnadsnämnden vid bedömning av om de kontroller som föreslagits i kontrollplanen är tillräckliga för att man ska kunna anta att regelverket kan komma att uppfyllas.

4.4.3.3 Slutsats

Utveckla vägledningen om vad det innebär att ”kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs”.

Utveckla vägledningen avseende att kontrollpunkterna i kontrollplan PBL ska begränsas till de kritiska momenten och utgå från en riskbedömning enligt ovanstående process.

Det bör även övervägas om Boverket ska ta fram föreskrifter inom området.

4.4.4 Kontrollplanens innehåll

”Dokumentationen är viktig som underlag för både tillsyn och erfarenhetsåterföring, och bör säkerställa att fel som upptäcks kan spåras tillbaka till ursprunget. Kvalitets-säkring och kvalitetsutveckling kräver att kontrollkedjan och dokumentationen är hel-täckande och obruten.”

(prop. 2009/10:170 sidan 303)

4.4.4.1 Resultat från behovskartläggning

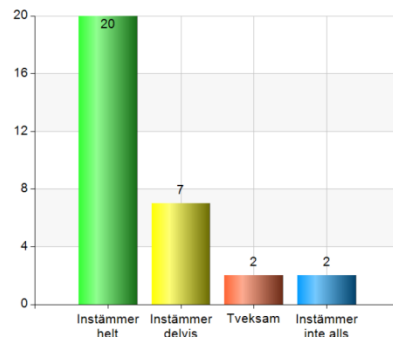
I samtalen framkom att man önskar ytterligare vägledning om kontrollplanens utformning och innehåll. Om möjligt förslag på hur den kan struktureras, då man upplever att olika kommuner har olika syn på hur en kontrollplan bör läggas upp.

I vår enkätundersökning framkom att 87,0 % av respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende innebörden av att kontrollplanen ska innehålla uppgifter om vilka kontroller som ska göras, hur kontrollerna ska göras, mot vad kontrollerna ska göras och vem som ska göra kontrollerna.

8) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende innebörden av att kontrollplanen ska innehålla uppgifter om · vilka kontroller som ska göras · hur kontrollerna ska göras · mot vad kontrollerna ska göras · vem som gör kontrollerna

Namn	Antal	%
Instämmer helt	20	64,5
Instämmer delvis	7	22,6
Tveksam	2	6,5
Instämmer inte alls	2	6,5
Total	31	100

Svarsfrekvens
100% (31/31)

4.4.4.2 Förstudiens bedömning

I kontrollplan PBL ska det för varje kontrollpunkt redovisas:

- vad som ska kontrolleras
- hur kontrollerna ska utföras
- mot vad kontrollerna ska göras
- vem som ska göra kontrollerna.

Kontrollerna måste vara spårbara för att kunna bedömas i efterhand och för att erfarenhetsåterföring ska kunna ske. Genom att vara tydlig med vem som utför kontrollen blir ansvaret för kontrollen också tydligt och risken för att ansvaret faller mellan stolarna minskar betydligt. Det handlar alltså om förutsägbarhet, att alla inblandade vet vem som gör vad. Därmed ökar också sannolikheten för att kontrollen verkligen blir av.

Kontrollpunkterna ska därför redovisas självständigt och samlat i en separat kontrollplan PBL. Det finns däremot inget som hindrar att kontrollpunkter utformas på samma sätt som i byggherrens civilrättsliga egenkontroll, som normalt sett är betydligt mer omfattande.

Om inte kontrollantens namn, företag och kontaktuppgifter är kända vid det tekniska samrådet kan en funktion anges, t.ex. arbetsledare rörentreprenör. Vid slutsamrådet eller senast vid byggherrens begäran om slutbesked ska dock fullständiga kontaktuppgifter redovisas för den som utfört kontrollen. Detta skapar den spårbarhet som åsyftas i utdraget ur propositionen ovan.

Det är viktigt att det skrivs in i kontrollplanen när (d.v.s. i vilket skede, till exempel innan gjutning av grund) arbetsplatsbesök ska göras. Detta medför att sannolikheten ökar för att arbetsplatsbesöken verkligen genomförs.

Alla kontroller enligt kontrollplan PBL ska vara dokumenterade.

Några exempel som visar på omfattning, innehåll och detaljeringsgrad för olika kontrollpunkter redovisas i bilaga 1.

Utöver ovanstående så finns det även andra uppgifter som ska redovisas i kontrollplanen. Dessa uppgifter behandlas inte vidare i denna förstudie:

- vilka anmälningar som ska göras till byggnadsnämnden,
- vilka arbetsplatsbesök som byggnadsnämnden bör göra och när besöken bör ske,

- vilket farligt avfall som rivningsåtgärder kan ge upphov till, och
- hur farligt avfall och annat avfall ska tas om hand.

Vi har även uppmärksammat områden som ibland förs in som kontrollpunkter i kontrollplaner men som inte hör hemma där. Exempel på detta är utstakning, arbetsmiljöfrågor samt krav på energideklaration.

4.4.4.3 Slutsats

Utveckla vägledningen om kontrollplanens innehåll och betona vikten av att kontrollpunkterna ska redovisas självständigt i ett separat dokument. Ta fram konkreta exempel på kontrollpunkter som ger vägledning kring omfattning, innehåll och detaljeringsgrad.

4.4.5 Byggherrens egenkontroll

”Ett småhus kanske inte behöver ha fler än 20–30 kontrollpunkter enligt plan- och bygglagen även om byggtreprenören kan ha hundratals punkter i den egenkontroll som har avtalats med byggherren.”

(prop. 2009/10:170 sidan 303)

4.4.4.1 Resultat från behovskartläggning

Enligt PBL ska kontrollen i kontrollplan PBL antingen utföras inom ramen för byggherrens dokumenterade egenkontroll eller av certifierad sakkunnig. Vid samtalen framkom att begreppet ”byggherrens dokumenterade egenkontroll” skapar viss förvirring. Oklarhet finns om vad begreppet innebär, om det avser vilken aktör som utför kontrollen och hur kontrollen ska göras (metoden). En av kommentarerna som lämnades i enkätundersökningen underströk detta.

”Förtydliga att egenkontroll aldrig kan vara ’hur’ i en kontrollplan utan att det är metoden som ska användas vid kontroll som är ’hur’.”

4.4.4.2 Förstudiens bedömning

Förstudiens bedömning är att det inte bara ska framgå vilken typ av aktör som utför kontrollen (inom ramen för byggherrens egenkontroll eller certifierad sakkunnig). Det ska även framgå hur kontrollen ska göras (metoden).

Det finns anledning att förtydliga skillnaden mellan kontroll enligt kontrollplan PBL och sådan kontroll som inte regleras av PBL. Kontroll enligt kontrollplan PBL är fristående från den kontroll som syftar till att byggherren för egen del ska säkerställa att byggherreansvaret uppfylls och att byggherren får det som avtalats med utföraren. Sistnämnda kontroll kan vara mycket omfattande.

Det finns inget som hindrar att kontrollpunkter i kontrollplan PBL kan vara desamma som i byggherrens egenkontroll, men kontrollpunkterna ska redovisas självständigt i en separat kontrollplan PBL.

Bilden nedan belyser skillnaden mellan kontroll enligt kontrollplan PBL och byggherrens egenkontroll.

Kontroll enligt kontrollplan PBL	Byggherrens egenkontroll • Byggherrens kontroll • Projektörers och övriga konsulters kontroll • Entreprenörers kontroll
Vem ställer krav på att kontrollen ska finnas? • PBL	Vem ställer krav på att kontrollen ska finnas? • Byggherren för att känna sig trygg i sitt byggherreansvar och säkerställa att man får det man betalat för. • Entreprenörerna och konsulterna själva via sina kvalitetssystem eller byggherren genom uttryckliga avtal.

Med byggherrens dokumenterade egenkontroll avses kontroll som byggherren utför genom till exempel byggherrens egen personal eller enligt avtal med särskilt anlitad konsult, entreprenör, certifierad sakkunnig som byggherren på frivillig basis har anlitat m.m. Om byggnadsnämnden ser behov av att viss kontroll utförs av en certifierad sakkunnig kan nämnden kräva det.

I Boverkets kunskapsbank ges exempel på vad byggherrens dokumenterade egenkontroll kan bestå av. Det är besiktningsprotokoll, kontrollintyg, provningsintyg, utdrag ur dagbok, mättningsprotokoll, foto etc. Det kan även vara att kontrollanten intygar direkt i kontrollplanen att kontrollresultatet är godkänt. Dokumentation ska styrkas med en underskrift av den som kontrollerat att kraven enligt kontrollmomentet är uppfyllda.

4.4.4.3 Slutsats

Utveckla vägledningen avseende innebörden av begreppet byggherrens egenkontroll. Förtydliga skillnaden mellan kontroll enligt kontrollplan PBL och byggherrens egenkontroll ur ett civilrättsligt perspektiv.

4.4.5 Det kan finnas skäl till att en kontrollplan inte kan fastställas

”Om byggherren och medhjälpare inte kan svara på frågan vad olika kontroller ska relateras till, finns det anledning för byggnadsnämnden att avvakta med godkännandet av kontrollplanen.”

(prop. 2009/10:170 sidan 304)

4.4.5.1 Resultat från behovskartläggning

Det framkom från byggnadsinspektörshåll att man saknade ett tydligt stöd för att inte fastställa en kontrollplan. Det finns därför ett behov av vägledning om under vilka förutsättningar en kontrollplan inte ska kunna fastställas.

4.4.5.2 Förstudiens bedömning

Det kan finnas skäl till att kontrollplanen inte kan fastställas av byggnadsnämnden i startbeskedet, till exempel om:

- det inte finns förutsättningar för att bedöma om innehåll och omfattning av kontroll i förslaget till kontrollplan PBL är relevant, till exempel om erforderliga handlingar saknas eller om byggherrens organisation för genomförande inte är klarlagd.
- förslaget till kontrollplan PBL inte uppfyller kraven på vad en kontrollplan ska innehålla.

Byggnadsnämnden kan även efter det att startbeskedet har lämnats besluta om kompletterande villkor, till exempel om nya förutsättningar framkommit vid ett arbetsplatsbesök.

4.4.5.3 Slutsats

Utveckla vägledningen om vilka skäl som kan finnas till att en kontrollplan inte kan fastställas.

4.5 Kontrollansvariga (10 kap. 9-11 §§)

9 § För den kontroll som avses i 5 § ska det finnas en eller flera kontrollansvariga som

1. har den kunskap, erfarenhet och lämplighet som behövs för uppgiften och kan styrka detta med ett bevis om certifiering, och
2. har en självständig ställning i förhållande till den som utför den åtgärd som ska kontrolleras.

Om det finns flera kontrollansvariga, ska byggherren se till att någon av dem samordnar de kontrollansvarigas uppgifter.

Den certifiering som avses i första stycket 1 ska vara gjord av någon som har ackrediterats för detta ändamål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller av någon som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Certifieringen ska vara tidsbegränsad och avse ett visst slag av arbete. Lag (2011:795).

10 § Trots 9 § krävs det inte någon kontrollansvarig i fråga om

1. små ändringar av en- eller tvåbostadshus, om byggnadsnämnden inte beslutar annat, eller

2. andra små åtgärder enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 10 §.

11 § En kontrollansvarig ska

1. biträda byggherren med att upprätta förslag till den kontrollplan som krävs enligt 6 § och, i fråga om rivningsåtgärder, biträda vid inventeringen av farligt avfall och annat avfall,
2. se till att kontrollplanen och gällande bestämmelser och villkor för åtgärderna följs samt att nödvändiga kontroller utförs,
3. vid avvikelser från föreskrifter och villkor som avses i 2 informera byggherren och vid behov meddela byggnadsnämnden,
4. närvara vid tekniska samråd, besiktningar och andra kontroller samt vid byggnadsnämndens arbetsplatsbesök,
5. dokumentera sina byggplatsbesök och notera iakttagelser som kan vara av värde vid utvärderingen inför slutbeskedet,
6. avge ett utlåtande till byggherren och byggnadsnämnden som underlag för slutbesked, och
7. om den kontrollansvarige lämnar sitt uppdrag, meddela detta till byggnadsnämnden.

12 § Om en kontrollansvarig inte utför sina uppgifter enligt 11 §, ska byggherren omedelbart underrätta byggnadsnämnden. Om en kontrollansvarig har lämnat sitt uppdrag, ska byggherren föreslå en ny kontrollansvarig.

13 § Om en kontrollansvarig har lämnat sitt uppdrag ska byggnadsnämnden utse en ny kontrollansvarig.

4.5.1 Den kontrollansvariges roll

”Det är önskvärt att en kontrollansvarig har en stark ställning i organisationen och inte har några andra uppgifter eller förpliktelser i projektet.”

(prop. 2009/10:170 sidan 309)

4.5.1.1 Resultat från behovskartläggning

Vid samtalen återkom synpunkter som avspeglade osäkerhet kring vad som ska ingå i den kontrollansvariges roll och ansvar.

En synpunkt som framfördes vid samtalen är att byggherren inte har rätt att låta den kontrollansvarige eller byggnadsinspektören ta del av entreprenörernas egenkontroller såvida inte detta avtalats i kontraktshandlingarna mellan byggherre och entreprenör, se citat nedan.

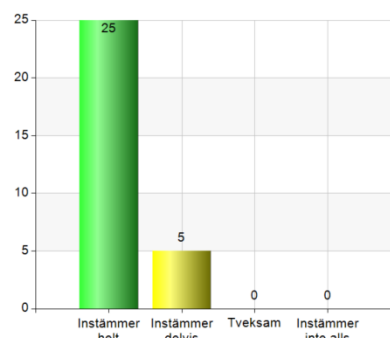
”Däremot kanske det ska förtydligas att byggherren har juridiska rättigheter efter ett avtalsförfarande civilrättsligt, men att det inte betyder någonting i förvaltningsmanhang alltså, att ABxx, PBL, är två olika saker och inte får sammanblandas, vilket det i dag är väldigt vanligt, till exempel att KA/inspektör tror att dennes roll är att bevaka entreprenörens egenkontroller, som enligt AB är besiktningsmannen uppdrag helt utom räckhåll för både myndighet och KA om denne inte är en part i avtalet mellan byggherre och entreprenör.”

I vår enkätundersökning framkom att 100,0 % av respondenterna ansåg att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning avseende kontrollansvariges roll och ansvar.

4) Anser du att det finns behov av att utveckla och förtydliga Boverkets vägledning särskilt avseende kontrollansvariges roll och ansvar?

Namn	Antal	%
Instämmer helt	25	83,3
Instämmer delvis	5	16,7
Tveksam	0	0
Instämmer inte alls	0	0
Total	30	100

Svarsfrekvens
96,8% (30/31)

4.5.1.2 Förstudiens bedömning

Den kontrollansvariges roll beskrivs i sju punkter i 10 kap. 11 § PBL. Vissa punkter är tydliga medan andra inte är reglerade i detalj. Det krävs därför att uppdraget preciseras i det civilrättsliga avtalet mellan byggherren och KA.

Här redovisas förstudiens bedömning av behov av ytterligare vägledning.

1. biträda byggherren med att upprätta förslag till den kontrollplan som krävs enligt 6 § och, i fråga om rivningsåtgärder, biträda vid inventeringen av farligt avfall och annat avfall,

Av avtalet behöver det framgå i vilken omfattning och med vad KA ska biträda byggherren.

Av Boverkets allmänna råd (2013:15) om rivningsavfall, RIV, framgår att ”I de fall inventeringen av farligt avfall och annat avfall sker genom inventering på plats i byggnaden bör en kontrollansvarig ta ställning till om han eller hon behöver närvara vid denna”.

Detta bör utvecklas i Boverkets vägledning.

2. se till att kontrollplanen och gällande bestämmelser och villkor för åtgärderna följs samt att nödvändiga kontroller utförs,

Det är byggherren som har ansvaret för att gällande bestämmelser och villkor följs. Bestämmelsen ska inte tolkas som att den kontrollansvarige övertar byggherreansvaret. Den kontrollansvarige ska biträda byggherren. I den uppgiften kan ingå att vägleda byggherren om vilken kompetens som kan behöva tillföras för att byggherren ska kunna ta sitt byggherreansvar och att öka byggherrens kompetens avseende egenkontroll enligt kontrollplan PBL.

Med villkor avses sådant som byggnadsnämnden har bestämt, främst i startbeskedet. Det kan exempelvis handla om villkor för att få påbörja vissa åtgärder eller villkor och ungefärlig tidpunkt för utstakning.

Utöver att den kontrollansvarige ska se till att kontrollplanen följs ingår i rollen även att se till att nödvändiga kontroller utförs. Förstudiens tolkning är att det med ”nödvändiga kontroller” avses kontroller som indirekt behöver utföras för att uppfylla kontrollplan PBL. Exempelvis underliggande kontroller som sammanförts till en samlad kontrollpunkt.

Om en person som är kontrollansvarig dessutom själv utför kontroller görs detta inte inom ramen för uppdraget som kontrollansvarig. Det är viktigt att skilja uppdraget som kontrollansvarig från andra uppdrag.

Exempelvis kan det vara lämpligt att den kontrollansvarige bistår byggherren med att kommunicera kontrollplanen till berörda utförare innan produktionen påbörjas.

Detta bör utvecklas i Boverkets vägledning.

3. vid avvikelser från föreskrifter och villkor som avses i 2 informera byggherren och vid behov meddela byggnadsnämnden,

Det är inte den kontrollansvariges skyldighet att granska och upptäcka alla eventuella avvikelser från byggreglerna. Om den kontrollansvarige får kännedom om en avvikelse, exempelvis vid ett byggplatsbesök, ska byggherren informeras. Vid behov ska även byggnadsnämnden meddelas.

Behov av att meddela byggnadsnämnden föreligger om den kontrollansvarige anser att byggnadsnämnden bör vidta åtgärder. Det kan exempelvis handla om brister som kan föranleda att byggnadsnämnden förbjuder att arbetet eller åtgärden fortsätter.

Detta bör utvecklas i Boverkets vägledning.

4. närvara vid tekniska samråd, besiktningar och andra kontroller samt vid byggnadsnämndens arbetsplatsbesök,

Vid de möten Boverket haft inom ramen för förstudien råder enighet om att den kontrollansvarige ska närvara vid ”tekniska samråd” och ”byggnadsnämndens arbetsplatsbesök”. Däremot råder stor osäkerhet kring betydelsen av närvaro vid ”besiktningar och andra kontroller”.

De ”besiktningar” som anges i bestämmelsen avser sannolikt civilrättsliga entreprenadbesiktningar², något som i övrigt inte regleras i PBL. Vid dessa besiktningar har den kontrollansvarige ingen roll i egenskap av

² Se AB04, ABT06.

kontrollansvarig enligt PBL. Förstudiens bedömning är att syftet med KA:s närvaro vid sådana besiktningar är att bilda sig en allmän uppfattning om projektets genomförande som del i den bedömning som leder fram till det utlåtande som KA lämnar som underlag för slutbesked.

”Andra kontroller” handlar rimligtvis om sådana kontroller som finns upptagna i kontrollplanen PBL. Det är däremot mer oklart om det avser alla kontroller i kontrollplanen eller ett urval, och i så fall vilka.

I det fortsatta vägledningsarbetet behöver Boverket precisera vad som avses med ”besiktningar och andra kontroller” i punkt 4.

5. dokumentera sina byggplatsbesök och notera iakttagelser som kan vara av värde vid utvärderingen inför slutbeskedet,

Det finns inte reglerat om eller hur många byggplatsbesök den kontrollansvarige ska göra, utöver medverkan vid byggnadsnämndens arbetsplatsbesök. Detta bör utvecklas i Boverkets vägledning, med koppling till punkt 4 ovan.

6. avge ett utlåtande till byggherren och byggnadsnämnden som underlag för slutbesked, och

Vi ser i nuläget inget behov av ytterligare vägledning om denna punkt.

7. om den kontrollansvarige lämnar sitt uppdrag, meddela detta till byggnadsnämnden.

Vi ser i nuläget inget behov av ytterligare vägledning om denna punkt.

4.5.1.3 Slutsats

Utveckla vägledningen om den kontrollansvariges roll och ansvar. Förtydliga vad som ingår i uppdraget som kontrollansvarig och vad som inte gör det.

4.6 Övriga behov av vägledning

Övriga behov av vägledning som framkommit under förstudien är frågor om:

- Hantering av etapper genom delstartbesked.³
- Interimistiska slutbesked.
- Anmälan och avsättande av kontrollansvarig.

3 Jämför ”Om det behövs bör byggnadsnämnden kunna ge ett startbesked endast för vissa arbeten, t.ex. att entreprenören får schakta men inte påbörja grundkonstruktionen eller att grundkonstruktionen får utföras trots att det råder tveksamheter om takkonstruktionen.” (prop. 2009/10:170 sidan 317)

- Ansvar vid prövning av bygglov respektive startbesked. I bygglovet gör kommunen en prövning av utformningskraven och tar ansvar för att de uppfylls. I startbeskedet gör kommunen en bedömning, men ansvaret för att de tekniska egenskapskraven uppfylls ligger kvar hos byggherren.

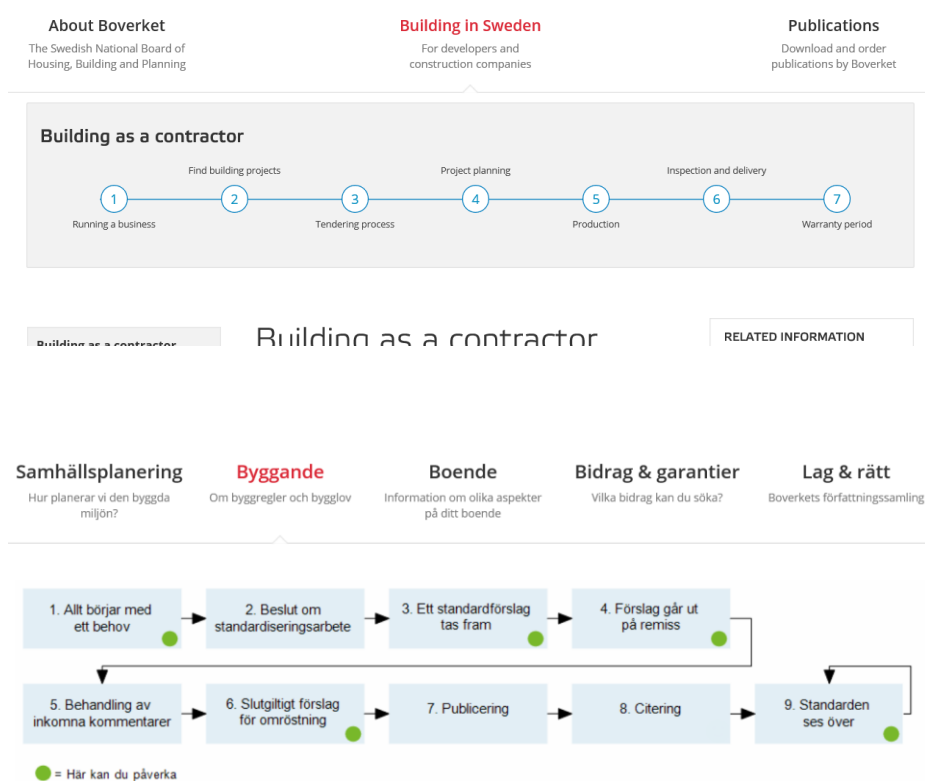
5 Hur tas detta vidare?

5.1 Utveckla vägledningen

Utveckla vägledningen på PBL kunskapsbanken med processbeskrivningar (guider), illustrationer, konkreta exempel samt ytterligare förtydliganden inom de områden som framgår av slutsatserna i kapitel 4.

5.1.1 Gör vägledningen mer användarvänlig

Förståelsen av vägledningen skulle kunna underlättas genom att visualisera var i byggprocessen vägledningstexten hör hemma. Jämför med de processbeskrivningar och illustrationer som används i Building in Sweden eller i vägledningen om hur en standard tas fram.

5.1.2 Rensa bort delar av befintlig vägledning som inte behövs

Ett exempel på sådan text återfinns på PBL kunskapsbanken på boverket.se under avsnittet om kontrollplan med rubriken ”Vad är syftet med kontrollplanen”. Det framgår inte av lagstiftning eller proposition

2009/10:170 att avvikelshantering skulle vara en del av kontrollplanen. Avvikelsehantering och relationshandlingar ingår normalt i entreprenörernas åtagande enligt de civilrättsliga avtal som upprättats mellan entreprenör och beställare.

Det är även en fördel om kontrollplanen innehåller en beskrivning av hur eventuella avvikelser ska hanteras. Med en avvikelse avses i det här sammanhanget en aktivitet eller ett resultat som inte motsvarar det som framgår av kontrollplanen och övriga handlingar i startbeskedet. Det kan även handla om en avvikelse från de tekniska egenskapskraven. Avvikelser kan omnämnas i egen kolumn i kontrollplanen. Om en kontroll visar att det finns skillnad mellan faktiska och förväntade egenskaper, mellan ett mätvärde och ett referensvärde, eller om ett krav inte uppfylls är det lämpligt att detta redovisas genom att i kontrollplanen hänvisa till en bilaga. I bilagan beskrivs själva avvikelsen, vem som har kontrollerat, mot vad kontrollresultatet har jämförts, vem som är ansvarig för avvikelsen samt hur och av vem den har åtgärdats. Det bör även i avvikelshanteringens beskrivas om en avvikelse har fått följder för andra berörda och hur dessa har informerats.

Ett avvikande från projekterat utförande bör även resultera i en relationshandling där avvikelsen dokumenteras.

5.2 Överväg behovet av föreskrifter

Överväg behovet av föreskrifter, främst avseende riskbedömning utifrån den process som föreslagits i avsnitt 4.4.3.

Bilaga 1: Förslag till struktur för kontrollpunkter i kontrollplan PBL

Förslag till struktur för en kontrollplan enligt PBL med exempel på kontrollpunkter

Exempel för att visa på hur olika kontrollpunkter kan hanteras i en kontrollplan för att uppfylla de formella kraven i PBL.
Exemplet förutsätter att angivna kontroller är relevanta och att de som utför kontrollen har erforderlig kompetens.

Skede: Utförande

Krav	Vad ska kontrolleras? *	Hur ska kontrollen göras? *	Hur ska kontrollen dokumenteras?	När ska kontrollen ske?	Mot vad kontrollen ska göras? *	Typ av aktör som utför kontrollen? *	Vem ska göra kontrollen? *	Utförs/utförd av **	Kontroll utförd utan anmärkning (datum) **	Signatur **	Anmärkning
BBR 6:23	Radonsäker grund/platta	Okulärt	-	Innan gjutning av bottenplatta påbörjas	Bygghandling G1	BH EK	Arbetsledare betongarbeten	PPP PPPPP, ConBygg, 070-PPP PP PP	19PPPP		-
BBR 6:5335	Fall i badrum	Mätning	Egenkontroll-formulär	När fallet lagts innan nästa moment påbörjas	Bransch-standard	BH EK	Betongarbetare	ZZZ ZZZZZ, ConBygg 070-ZZZ ZZ ZZ VV VVVV, ConBygg 070-VVV VV VV RRR RRRRR, ConBygg 070-RRR RR RR	19ZZZZ - 19WWWWW		Det ska specificeras vilka badrum som var och en har kontrollerat.

* Uppgifter som krävs för att kontrollplanen ska kunna fastställas.

** Ytterligare uppgifter som ska fyllas i inför slutbesked. Dokumentationen kan ske i flera dokument och läggas som bilagor.
Kursiva uppgifter rekommenderas för ökad tydlighet.

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se